

ПРА КУЛЬТУРУ — АПТЫМАЛЬНА

У Год культуры яе адчуць павінен кожны. Усвядоміць. Быць яе часткай. Міністр культуры Беларусі Барыс СВЯТЛОЎ на сустрэчы з журналістамі патлумачыў асобныя моманты існавання галіны. Найбольш цікавыя вытрымкі прапануем нашым чытачам.

Вяртанне каштоўнасцяў

— Пры Савеце Міністраў Беларусі існуе камісія па вяртанні каштоўнасцяў. Дзяржава робіць усё (у тым ліку Міністэрства культуры), каб прадумаць і стратэгію, і тактыку, як весці супрацоўніцтва з іншымі краінамі ў гэтым кірунку. Адзін з вынікаў 2015 года — стварэнне спіса тых каштоўнасцяў, якія знаходзяцца за межамі нашай краіны. Што тычыцца канкрэтных праектаў, то Міністэрства культуры заключыла дагавор з «Белгазпрамбанкам», які займаецца тэмай набыцця работ беларускіх мастакоў Парыжскай школы і вяртае іх сюды, а потым, выкарыстоўваючы выставачныя залы Нацыянальнага мастацкага музея, разам у партнёрстве з дзяржавай праводзіць выставкі. У нас набываюцца кнігі — рэдкія выданні — для Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі. Мы знаходзім мецэнатаў, спонсараў, якія сябе нават не раскрываюць, і набываем тым ці іншым каштоўнасці, якімі мы павінны ганарыцца ў краіне. Я не

сказаў бы, што кіруе ў гэтым працэсе прыватная ініцыятыва, але яна таксама патрэбна. Дзяржаўная палітыка ў гэтым пытанні накіравана на атрыманне выніку.

Ёсць праекты вяртання нашых каштоўнасцяў у віртуальным выглядзе. У сілу шэрагу прычын нават нашы партнёры не гатовы нам іх аддаваць. Гісторыя так распарадзілася, што не ўсё вярнуць магчыма, ды ёсць пытанні міжнароднага права. Дзеля таго, каб мець магчымасць дакранацца да гэтых каштоўнасцяў (асабліва што тычыцца кніг, рукапісаў), вядзецца вялікая праца па алічбоўцы і факсімільным выданні — Скарыны, бібліятэкі Храптовічаў, бібліятэкі Сапегаў. Такім чынам ёсць магчымасць зрабіць іх даступнымі шырокаму колу чытачоў.

Помнікі — у добрыя рукі

— У Беларусі больш за 5000 аб'ектаў гісторыка-культурнай спадчыны розных катэгорый. Ёсць шэраг аб'ектаў, па аднаўленні якіх мы гатовы супрацоўнічаць з прыватнымі інвестарамі; галоўнае, каб пры рэканструкцыі яны захоўвалі інтарэсы дзяржавы. Толькі ў Мінскай вобласці ёсць каля 40 сядзіб, якія могуць быць перададзены ў прыватныя рукі. Але пры гэтым новыя ўласнікі павінны захоўваць інтарэсы дзяржавы і клапаціцца пра тое, каб аблічча помніку гісторыі адпавядала гістарычнаму і ўяўляла каштоўнасць.

Фота Марыі ВОЙЦІК.

Але так бывае, што ўладальнікі сядзіб імкнуцца іх перарабіць ці прыстасаваць пад свае густы ці інтарэсы. Спяшаюцца з аднаўленчымі работамі, каб хутчэй атрымаць аддачу. Таму спрэчкі падчас рэканструкцыі на гістарычных сядзібках нярэдка: як і што робіцца, ці ў адпаведнасці з патрабаваннямі. Узніклі пытанні і па аднаўленні замка ў Любчы і сядзібы ў Воранава. Але дзяржава скіраваная на супрацоўніцтва і аказвае метадычную і кансультацыйную дапамогу.

Музейны квартал

— Пры ўсіх цяжкасцях фінансавання работы па стварэнні музейнага квартала пры Нацыянальным мастацкім музеі не спыняюцца. Цяпер ідзе рэканструкцыя двух памышканняў: па вул. Кірава і вул. Маркса. Асноўнае, што трэба было зрабіць з пункту гледжання будаўніцтва, — накрыць дах, каб перайсці да

ўнутраных работ. Трэба з'яўнаць стары будынак з новымі, якія ўводзяцца ў абарачэнне; патрэбны галерэі, таму нешта яшчэ дабудоваецца. Функцыі ў гэтых будынкаў будуць розныя: захаванне каштоўнасцяў, дэманстрацыйная зала. Сёлета мы атрымалі шмат заявак на тое, каб папрацаваць у Нацыянальным мастацкім музеі падчас суботніка (шэраг арганізацый выбіраюць культурныя аб'екты). Нягледзячы ні на якія цяжкасці (эканоміцы цяпер няпроста), работы ідуць, і калі ўсё будзе добра, то праз тры гады мы будзем мець новы музейны квартал.

Рэканструкцыя кінастудыі

— Рэканструкцыя «Беларусьфільма» павінна была скончыцца яшчэ ў 2012 годзе, 31 снежня. Але цяпер вызначаны новы тэрмін: 31 снежня

2016 года. Паколькі ўсё залежыць ад фінансавання, то завяршэнне рэканструкцыі зноў пераносіцца на наступны год. Калі ёсць грошы, то работы актывізуецца. Фінансаванне змяняецца — крыху сціхаюць. Можна было б гаварыць пра тое, што нашы будаўнікі гатовыя ў доўг працаваць. Летась яны напрацавалі так на 20 мільярдаў рублёў. Сёлета таксама ўжо ў доўг працуюць, але таму, што трэба завершыць цыкл работ. Гэта вымушаны, але не найлепшы варыянт: ёсць заканадаўства, якое рэгулюе гэтыя адносіны і прадугледжвае санкцыі. Прыходзіцца знаходзіць магчымасці, каб будаўнічае жыццё на кінастудыі не сціхала, каб рэканструкцыя працягвалася. Але што да гэтага праекта, то наогул шмат пытанняў, «навошта» і «чаму».

Творчыя работнікі

— У краіне існуюць творчыя саюзы, але раз-пораз узнікаюць пытанні: дапамажыце творчаму саюзу, не хапае грошай на існаванне. Можна на гэта грошы знайсці, але пытанне: а чым вы дапамажаце дзяржаве? У нас было пытанне наконт таго, каб творцы не траплялі пад закон аб дармаедах. Каму, як не творчаму саюзу, лепей ведаць, ці ўяўляе гэты чалавек сабой творчую асобу, ці займаецца творчасцю? Вызначаць гэта — не функцыя міністэрства. Я лічу,

што галоўная задача нашых творчых саюзаў заключаецца ў тым, каб яны выконвалі сваю ролю вызначэння мастацкага ўзроўню творчых з'яў у нашым грамадстве: гэта і рэдактура, і крытыка, і шмат што іншае. Сёння яны саступілі ўбок, і ўсё ўзяло на сябе міністэрства. Так, у нас працуюць кваліфікаваныя спецыялісты, якія могуць ацаніць любы твор мастацтва. Але ці наша гэта задача? Міністэрства павінна вызначаць стратэгію развіцця галіны. Ёсць канкрэтыя пытанні, над якімі могуць працаваць асобныя ўстановы, рэгіянальныя ўлады, тыя ж творчыя саюзы.

Ацэнка працы

— Незалежна ад таго, Год культуры ці не, але мы рабілі спробы перагледзець сітуацыю з заробкамі ў сферы культуры. І будзем рабіць гэта пастаянна і пасля заканчэння гэтага года. Калі казаць пра такія спадзяванні, то трэба мець на ўвазе не толькі выдаткаванне з дзяржбюджэту сродкі, колькі магчымасць зарабляць самі і такім чынам павышаць заробковую плату. Цяпер на слыху слова «аптымізацыя», але не ўсе разумеюць, што гэта такое. Гэта тыя працэсы, якія ў тым ліку павінны прывесці і да павышэння заробковай платы. Ці стварыць умовы для таго, каб установы культуры маглі зарабіць іх самі.

Запісала Ларыса ЦІМОШЫК.
tsimoshyk@vziazda.by

Вярнісаж

НЕ СУЗІРАННЕ, А ПОШУК СЭНСАЎ

Унікальная выстаўка сучасных аўтараў адкрылася ў Мінску

Пірсінг для «Венеры Урбінскай» Тыцыяна — гэта нешта новае. У Цэнтры сучасных мастацтваў адкрылася выстаўка «Усё было па-іншаму», якая рыхтавалася на працягу года. Аўтары, якія зараз жывуць і працуюць у Беларусі, Бельгіі і Польшчы, спецыяльна для праекта падрыхтавалі дванаццаць работ — інсталяцый, фотаздымкаў, аб'ектаў, што хаваюць свае сэнсы ў самой форме і патрабуюць ад наведвальніка апрач разумовай працы фізічнага ўдзелу. Перасыпаць з рукі ў рукі пясак, дакранацца да вады, зняць з вешалкі архіўныя фотаздымкі — усё можна. У тым ліку — убачыць агульны вобраз сучаснага беларускага мастацтва і яго формы.

Выраз «Усё было па-іншаму» як назва экспазіцыі — ці то настальгічная, ці то самаўпэўненая канстатацыя, якая ўмацоўвае на належным месцы тое самае шматграннае і непаўторнае contemporary art. Яго абрысы, тэмы і тэндэнцыі, што адрозніваюць сёння ад учора, учора ад пазыччора. А яшчэ гэта канцэпцыя работ, якія ставяць пад сумнеў надзейнасць такіх, здавалася б, дакладных рэчаў, як дакумент, выява, тэкст, і іх адпаведнасць нашай памяці, здольнай трансфармаваць успаміны.

Гіпнатычныя сюжэты роўд-муві з гульнёй слоў «ты — гэта толькі ты» альбо «толькі ты ёсць», прасторавая інсталяцыя з архіўнымі фотаздымкамі на пашпарт сярэдзіны 1990-х гадоў, пясочніца з відэа, на якім бясконца «выцякае» пясак. У гэтых залах і на гэтых сценах шмат вольнай прасторы, паветра, свабоды. У адным памяшканні змяшчаецца альбом асобны праект, альбо два, якія перагукаюцца між сабой. Вы прыйдзеце сюды не сузіраць, а думаць і рэфлексаваць. Ад аб'екта да аб'екта, ад залы да залы. Для гэтага трэба больш часу: загадкі работ выклікаюць пэўны азарт. Жаданне высветліць, патлумачыць, раскрыць. І трэба быць гатовым да таго, што тлумачэнняў можа быць шмат, што эксплікацыі даюць толькі адзін ва-

рыянт, а ў гледача можа быць шэраг сваіх, асабістых.

У адной зале вы знаходзіце закуток, у якім на падлозе вада, зверху нябачная крыніца святла, а на вадзе адлюстроўваецца слова. «Рэвалюцыя». Канстанцін Селіхануў у сваёй інсталяцыі неонавым надпісам ставіць пытанне аб значэнні слоў, аб тым, як мы іх успрымаем і надаём розныя адценні. Чырвоная рэвалюцыя, ружовая альбо зялёная — ад колеру залежыць сэнс. Больш за тое, якое значэнне мае слова, адлюстраванае ў вадзе, якая можа пайсці рабізнай, утварыць хвалю і люстэрка размыецца? Работа называецца «Прывід святога Аўгусціна», што адсылае да легенды, у якой Аўгустын заўважыў на беразе мора дзіця, якое чэрпала ваду лыжкай. Немагчымасць вычарпаць мора як немагчымасць ахапіць розумам неахопае. Сэнсы. (У тым ліку, магчыма, сэнс гэтай інсталяцыі.)

«У фокусе нашай увагі аказаліся тыя жыццёвыя сітуацыі, калі мы не зусім разумеем, што насамрэч адбываецца, — расказвае куратар выстаўкі Тацыяна Кандраценка. — Мы кажам, што словам, падзеям, выявам, дакументам нельга верыць, яны нас падманваюць. Калі гаварыць больш шырока, культура — гэта зона стварэння сэнсаў, і на гэтай выстаўцы мастакі змагаюцца за тое, каб

ствараць уласныя сэнсы, прыцягваць да іх увагу, адстойваць свае пазіцыі. Гэты праект можна ахарактарызаваць як зону барацьбы. Гэта абсалютна розныя мастакі з розных краін, розных пакаленняў — некаму 35, а некаму каля 60. Калі дарэчы так казаць, і розныя статусаў — тут прадстаўлены знакавыя на святленне мастацкай сцэне аўтары, альбо тыя, хто выстаўляецца ў Мінску ўпершыню. Агульнае выказанне гэтага праекта вырасла з нашай гадовай працы нека само сабой. Мастакі працавалі над акрэсленай тэмай, мы сустракаліся, спрачаліся, цяргалі складанасці і рознагалосці. У выніку атрымалася тое, што мы можам убачыць».

У асобнай зале размешчана серыя з дзевяці фотаздымкаў Аляксандра Цэхановіча пад назвай «Касмадромы знікаюць». За іранічнай назвай стаяць характэрныя архітэктурныя формы пабудовы, што некалі належалі калгасам і саўгасам. Гэта закінутыя свірны, збожжасхо-

вішчы, сушылікі, памяшканні для жывёл, да якіх аўтар прыглядаўся з дзяцінства. «Яны мне нагадвалі амерыканскі жываліс 1950-х гадоў, прадстаўніком якога з'яўляецца Эдвард Хопер, — кажа Аляксандр Цэхановіч. — У ЗША ёсць падобныя будынкi з такімі ж функцыямі, толькі яны яшчэ больш грувасткія і складаныя. У дзяцінстве, калі я пачаў цікавіцца мастацтвам і жывалісам, стаў заўважаць гэтыя будынкi на палях з маляўнічымі гарызонтамі. У першую чаргу мяне зацікавілі іх формы. Яны ўсе розныя. Многія з гэтых пабудов ужо не існуюць: калі я прыязджаю ў Беларусь, бачу, як усё змяняецца, нешта знікае». Гэтая зала паказвае прыгажосць у тым, дзе яе не чакалі, у самай побытавай, самай звычайнай і непрыкметнай для нашага «замыленага» вока выяве.

Характэрны беларускі кантэкст адбываецца не толькі на праекце «Касмадромы знікаюць», а таксама на работах Ігара Цішына, які прад-

ставіў жываліс па фатаграфіі, у інсталяцыі Антаніны Слабодчыкавай «Поўнае маўчанне» (назва адсылае да выказвання рэжысёра П'ера Паола Пазаліні: «Самая чыстая форма мастацтва — поўнае маўчанне паэтаў, якія не пішуць»).

Яшчэ адным аб'ектам сучаснага мастацтва, прадстаўленым на выстаўцы, з'яўляецца гук, дакладней, гукавая інсталяцыя «Маша» Ігара Саўчанкі. Цёмнае памяшканне, у якім на месцы жывалісных альбо фатаграфічных работ — пустэча, затое гучыць песнапенне роўным голасам — адным і тым жа — сентыментальных, растыражаных, усім вядомых песенек (хронаметражом амаль сорок хвілін). Вы застаняцеся ў даволі інтымнай атмасферы і слухаеце «мэйнстрымавую» музыку, чым Ігар Саўчанка змешвае патаемнае і агульнадаступнае. «Экспазіцыйнае рашэнне аўтара было ў тым, каб пакінуць яго бы кінуты пакой, недароблены, нядбайны. Дзе гучыць вяснянаццаць невыносных песень: рамансаў, саўндтрэкаў да кінафільмаў, эстраднай музыкі — усё, што можна было пачуць у 1980-1990-я гады. Тут падабраны песні, якія нешта кажуча пра лёс чалавека, пра дзяцінства, сяброўства, расстанне, настальгію, саперніцтва. Ключавым момантам з'яўляецца нейтральнае песнапенне растыражаных песень, якое дзіўным чынам усё роўна западае ў душу, таму што кажа пра тое, што тычыцца ўсіх нас», — каментуе Тацыяна Кандраценка.

Выстаўка «Усё было па-іншаму», падрыхтаваная Цэнтрам сучасных мастацтваў і фондам «Ідэя» пры падтрымцы кампаніі Velcom, доўжыцца да 14 мая.

Ірэна КАЦЯЛОВІЧ.
katsyalovich@vziazda.by